

Kitaaba Daani'eel — Lakkoofsa Dhibba Tokko fi Jahaatamii Saddeet

Dhugaa Raajii Mul'isaa Beeksisuu: Lolaa Lammaffaa Lola Bakkabuu fi Cufamuu 144,000 tii

Jeff Pippenger
2024-03-30

Amma immoo lola bakka lammaffaa waraana bakka-bu'ootaatiin wal qabatu ilaalaa jirra; kunis akkuma Daani'el boqonnaa kudha tokko, lakkoofsa kudha tokko fi kudha lama keessatti ibsameetti. Lakkoofsoota sana keessatti waraanni lammaffaan waraana Yukireen keessatti adeemsifamaa jiru, humna Ruusiyaa kan Waaqa hin amannee fi saba Yukireen gidduutti geggeeffamu adda baasa. Lakkoofsoota sana keessatti Putin akkuma Ptoleemii IV injifata; garuu injifannoo isaa booddee garaa ofii keessatti ol ni kaafama; of-guddisuun isaa kan of-jajuu irratti hundaa'e immoo karaa Waterloo isaa ta'a. Fakkeenyi seenaa kun seenaa yeroo ammaa kanaa bakka bu'u, warra waan seenaa yeroo ammaa kun karaa hafuuraa maal akka bakka bu'u hubataniif qofa faayidaa qaba.

Keessa tokko keessatti, boqonnaa kudhanffaa keessaa, Daani'el inni saba Waaqayyoo bara dhumaa bakka bu'u, “mul'ata” fi “dhimma” lamaan isaanii iyyuu akka hubatuutti ibsameera. Mul'atichi fi dhimmoonni sun yeroo baay'ee wal bira qabamanii ni ibsamu; garuu akka sarara dhugaa tokkootti wal irraa adda ta'anii ni dhihaatu. Isaanis laga Ulaayii fi Hiddeeqel dha. Isaanis mul'ata “mareh” fi “chazon” dha. Isaanis raajii waggoota kuma lamaa fi dhibba shanii fi digdamaa raajii waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii wajjin wal qabatee jiru dha. Isaanis ragaa keessaa fi ragaa alaa saba Waaqayyoo ti. Gooftaan wantoota barbaachisummaa hin qabne irra deebi'ee hin dubbatu. Seerri yeroo jalqaba dubbatamuu mul'isu waan ta'eef, mul'ata isaa isa dhumaa keessatti waan jalqaba Daani'el irratti nutti himamu, inni saba Waaqayyoo bara dhumaa kan “chazon” fi “mareh” lamaan isaanii iyyuu hubatu bakka bu'uu isaa dha. Kanaafuu, yoo seenaan raajii keeyyata kudha tokkoo fi kudha lamaa sirriitti hubatamuu qabaate, mul'ataa fi dhimma sana arguuni baay'ee barbaachisaa dha.

Daani'eeli jechuun Mul'ata boqonnaa kudha tokkoffaa keessatti namoota dhibba tokkoo afurtamii afur kuma sana kan bakka bu'u dha; isaan fakkeenya durboota kudhan, isa seenaa Milleraayitotaa keessatti raawwatame, guutummaatti irra deebi'anii mul'isaniiru. Isaanis, akkuma Milleraayitotaa sanaa, abdi kutannaa jalqabaa tokko dhandhaman; kunis Mul'ata boqonnaa kudha tokkoffaa keessatti bineensa “woke” isa Waaqayyoon hin amannee, boolla gad fagoo keessaa ba'uun isaan ajjeesuutti fakkeeffamee dhihaata; achiis daandii magaalaa guddoo Gibxi fi Sodoom keessatti, iddoo Kiristoosis fannifame sana irratti, du'anii ciisu. Duuti isaanii hordofoota jawwee sanaaf “gammachuu” fide; Daani'eeliif garuu gadda fide.

Seenaa namoota dhibba afurtamaa afur kuma tokkoo fi afurtamii afurii kaayyoo Laazaaroos kaafamuu isaatiin illee bakka buufamee ture; kaafamuun isaas hojii Kiristoos keessatti gocha

seenaa ta'uu isaa wajjin walqabatee beekame, innis akka mallattoo isaanii Kiristoos chaappessu sanaatti, seenaan isaa seensa injifannootiin gara Yerusaalementi taasifame dura bu'e; seensi sun immoo seenaa Milleroota keessatti sochii Iyya Biraatii halkan keessaa agarsiisa ture, akkasumas seenaa namoota dhibba afurtamaa afur kuma tokkoo fi afurtamii afurii keessattis. Kaafamuun Laazaaroos yeroo obboleettiwwan isaa, Maariyaamii fi Maartaan gaddaa turanitti ta'e; akkuma Daani'el boqonnaa kudhan keessatti guyyoota digdamii tokkoof gadda keessa ture sana. Boqonnaa kudhan keessatti, gaddi Daani'el gad bu'uu Mikaa'eelii wajjin xumurama; Mikaa'el inni sunuma "sagaleen" isaa Laazaaroosii fi Musee gara jireenyaatti deebise dha. Kaafamuun dhuga-baatota lamaan Mul'ata boqonnaa kudha tokko keessatti Daani'el mul'ata "marah" jedhuun jijjiiramuu isaatiin bakka buufameera.

Kutaa kudhan, Daani'el Mul'ata boqonnaa kudha tokkoffaa keessattis kan bakka bu'ame mallatteessuu nama kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afurii bakka bu'aa jira. Boqonnaa sana keessatti, Gaabri'el ifatti akka ibsuutti, waan guyyoota dhumaa irratti saba Waaqayyoo irra ga'u Daani'el akka hubatu gochuuf gara isaa dhufe. Ergaan waa'ee waan guyyoota dhumaa irratti saba Waaqayyoo irra ga'u, raajummaadhaan haala ergaa mala sarara raajii irratti sarara raajii kaa'uu jedhuun mirkanaa'een keessatti kaa'ameera. Fayyadama sana keessatti, seerri yeroo jalqabaatti ibsuu hubannoon sirriin kan mul'atu warra dhugaa keessaa fi alaa sararoota walitti fidaman keessatti argan qofaaf akka ta'e agarsiisa. Isaanis warra "mul'ata" fi "waanicha" hubatani dha.

Kumaan keessaa dhibbi afurtamii afurii kummi tokko ergaa raajii ni hubatu; ta'us ergaa sana ni muuxatus, sababiin isaas ergaan sunii fi muuxannoon sun wal irraa addaan ba'uu hin danda'an. Ergaan qulqulleessa; sababiin isaas ergaan Dubbii Waaqayyoo ti, Kiristoosis Dubbii Waaqayyoo dha, Dubbii Waaqayyoo Dhugaa dha. Ergaan Isaa akka Dhugaa ta'etti mirkanaa'eera; sababiin isaas inni karaa qajeelchawwan hojii irra oolmaa raajii tiin bakka buufama, qajeelchawwan kunneenis eenyummaa Isaa fi waan Inni ta'e irraa homaa caalaa yookaan gadii miti. Inni Phaalmoonii dha, Lakkooftuu Dinqii, Lakkooftuu Iccitiiwwanii. Inni Hayyuu Afaanii Dinqii dha, jalqabaa fi dhumaa, isa duraa fi isa boodaa, Alfaa fi Oomeegaa. Kunoo qaamoleen eenyummaa Isaa ibsan kun, seerota raajii ergaa raajii hundeessan, akkasumas muuxannoo raajii uuman ni murteessu.

Ulai fi Hiddekel, laggeen gurguddoo lamaa biyya Shin'aarii, utuu Galaana Faarsii hin geenye dura bakka walitti dhi'aatanitti naannoo bishaanii fi dhoqqee qabu tokko kan Shatt al-Arab jedhamu uumu; garuu gara laga tokkootti walitti hin makaman. Shatt al-Arab jechuun delta lagaati; innis wal-qunnamtii lageen Euphrates fi Tigris, akkasumas lageen xixiqqoo fi burqituuwwan hedduu irraa ijaarame. Haa ta'u malee, keessatti illee naannoo delta sanaa, Euphrates fi Tigris eenyummaa isaanii addaa eeggachaa, akka lageen adda addaatti Galaana Faarsiitti yaa'u. Ergaawwan keessaa fi alaa raajii walitti dhufeenya isaanii addaa ni eeggatu; garuu yeroo xumura isaanii ga'anitti (bara mootummaa dhumaa keessatti), delta tokko kan lageenii fi burqituuwwan hedduun itti gumaachan ni uumu. Yesus wanta hafuuraa karaa uumamaatiin ibsa; akkasumas bara mootummaa dhumaa keessatti bu'aan mul'ata hundumaa lafa lolaa deltaa ni uuma, jechuunis laggeen gurguddoon lamaan gahee isaanii addaa utuma eeggatanitti.

Yeroon guyyaa digdamii tokkoo gaddaa yeroo dhugaa baatota lamaan daandii irratti du'anii jiranitti walsima; yeroon sunis abdii kutannaa isa jalqabaa fi yeroo tursiisaa sanaan jalqaba. Yeroon sun yeroo guddaa keessaa ta'a; yeroo guddaa sana keessattis chaappaan kumni dhibba tokkoo fi afurtamii afur xumuramee kaa'ama. Chaappaan kun bara 1989 yeroo dhumaa irratti hin jalqabne; inni yeroo Kiristoos ergamaa sadaffaa ta'ee Fulbaana 11, 2001 irratti gad bu'e jalqabe. Inni saba Isaa gara daawwannaa isaanii lammaffaa Qaadshitti fide; yeroo kanattis muraasonni qophaa'an gara biyya abdachiifamteetti ni seenan. Muuxannoon saba Waaqayyoo bara 1989 yeroo dhumaa irraa kaasee hamma Fulbaana 11, 2001tti ture isaan hin chaappessine. Chaappaan jalqabe yeroo Kiristoos gad bu'ee yaadannoo jalqabaa malakata torbaffaa badiisa sadaffaatti dhageessisetti.

sagaleen malakata torbee torbaffamuun bakka icciti Waaqayyoo itti xumuramutti, iccitiin sunis mallatteeffamuu nama kuma dhibba afurtamii afurii fi kuma afurii bakka bu'a; mallatteeffamuun sunis yeroo malakatni sun sagalee dhageessisutti raawwatama. Malakatni sun sagalee sadii qaba; inni Dhugaa waan ta'eef. Sagaleen jalqabaa Fulbaana 11, 2001 ture; isa lammaffaan Onkoloolessa 7, 2023 ture; inni sadaffaan immoo sagaleewwan sadan keessaa tokko, seera Dilbataa yeroo dhiyootti dhufu irratti argama. Sagaleewwan sadan sun tarkaanfiiwwan sadii yeroo hundumaa dhugaa keessatti jiranidha. Tuqummaan sadan Daani'el boqonnaa kudhan keessatti qabu muuxannoo isaa yeroo seenaa isa sagaleewwan sadan malakata torbeeffaa bakka bu'anitti walqabsiise.

Ergaan raajii Kiristoosiin bifa isaa keessatti jijjiiramuu bu'aansaa fide, isa Daani'el boqonnaa kudhaffaa keessatti fakkeenyaan ibsu, ergaa waa'ee waan guyyoota dhumaa keessatti saba Waaqayyoo irra ga'uudha; garuu guyyoota dhumaa jechuun hiika waliigalaa keessatti miti. Inni ergaa yeroo chaappaan nama dhibba afurtamii afur kumaa kaa'amutti sabni Waaqayyoo hubatuu fi keessa darbuudha.

Akkuma Gabri'el seenaa raajii boqonnaa kudha tokko keessatti bakka bu'ame dhiheessuu jalqabu, sararoota raajii addaa ta'an dhiheessa. Lakkoofsi jalqabaa lamaan yeroo dhumaatti bara 1989 keessa irraa eegaluudhaan Qirosiin (Bush isa duraa akka ta'etti) jalqabu; achii immoo hanga seenaa Donald Trump akka pirezidaantii afurtamaa-shanaffaa (isa ja'affaa) ta'eetti itti fufu; achittis seenaa raajii sun ni dhaabata, hamma seenaa Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii (Aleksandarii Guddichaa), akka mootummaa torbaffaa ta'etti, lakkoofsota sadii fi afur keessatti ilaallamutti. Kanaaf, ergaan Donald Trump akka pirezidaantii ja'affaa sooressaatti warra addunyaa waliigalaa sochoosu, dhugaa yeroo mallattoo namoota kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afur guutamutti raawwatamu dha. Kanaafis inni dhugaa yeroo ammaa dha.

Keewwata shan irraa hamma sagaliitti, seenaa paaphaasummaan teessoo mootummaa irratti hundeeffamee bara 538 irraa eegalee hamma madaa du'aa sanaa fi yeroo dhumaa bara 1798tti jiru ibsameera. Kun dhugaa barbaachisaa fi murteessaa ta'uun isaa ifaadha; inni keewwata afurtama ni utuba, ni mirkaneessas; garuu yeroo chaappaan kumni dhibbi afurtamii afur sun kaa'amu keessatti raawwatamuuf seenaa raajii addaa tokko illee hin dhiyeessu. Keewwanni kudhan, akkuma keewwatoota shan irraa hamma sagaliitti, sirrii ta'uu keewwata afurtamaa ni mirkaneessa; garuu seenaa raajii yeroo chaappaan kaa'amu keessatti raawwatamu hin ilaallatu. Haa ta'u malee, inni bara 1989 mallatteessa; kanaafis, dhiisuu isaatiin yeroo callisaa bara 1989 irraa eegalee hamma

seera Dilbataatti, isa keewwata afurtokko keessaatti jiru, ni hundeessa.

Lakkoofsonni kudha shanitti hamma seenaa yeroo mallattoo namoota kuma dhibba afurtamii afur itti guutamu keessatti raawwatame ni agarsiisu. Lakkoofsonni sun seenaa dhokataa lakkoofsa lamaa fi sadi gidduu jiru keessatti, akkasumas bara 1989 kan lakkoofsa afurtama keessatti ibsame irraa hamma seera Dilbataa kan lakkoofsa afurtama tokko keessatti ibsame gidduutti ni simatu. Lakkoofsonni sun dhugaa yeroo ammaa ta'an baay'ee, faayidaa hubannoo lakkoofsota sanaa irraa yaadame akka argannuufis akka isaanii ta'etti beekamuu qabu.

Faayidaan yaadaman lama-caadha; inni tokko hubannaa seenaa raajii isa achi keessatti bakka buufame ni mul'isa, inni kaanis muuxannoo hubannaa dhugaawwan ergaa sanaatiin uumamu dha. Hubannaan ergaa sanaa—dabala beekumsaa isa xumuraa, kan yeroo chaappessuu keessatti raawwatamaa jiru—warra keessaa dhibba afurtamii afur kuma ta'an qulqulleessa. Kanaafuu, lakkoofsoota sana ilaalcha keessaa fi alaa irraa ilaaluun barbaachisaa dha.

“Yeroo torban” isa Leewwota digdamii jahaa keessatti ibsame, yeroo chaappaa namoota kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afurii keessaa guutummaatti kutaa dha; sababni isaas kadhannaan Daani'el inni lama, boqonnaa lamaa fi sagal keessatti bakka bu'ame, seenaa raajii fakkii bineensichaan bakka bu'ame hubachuuf kadhannaa dachaa bakka bu'a; akkasumas muuxannoo warri araara cubbuu isaanii fi cubbuu abbootii isaanii gaafachuun kadhannaa Leewwota digdamii jahaa guutan irraa argamu fudhachuu bakka bu'a. Kadhannaan alaa fakkii bineensichaa adda baasa; kadhannaan keessaa immoo fakkii Kiristoos ni uuma.

Seenaa seenaa kutaa garaagaraa Daani'el boqonnaa kudha tokko keessatti ibsame, kan addatti seenaa yeroo cufamuu keessatti raawwatamu ilaallatu, kadhannaa Daani'el boqonnaa lama keessatti argamuun bakka bu'a. Inni fi namoonni sadan amanamoon ergaa dhokataa abjuu Nebukadnezaar waa'ee fakkii sibiilota irraa hojjetame sanaa hubachuuf barbaadan. Yommuu hubannoon sirriin seenaa raajii abjuu dhokataa Nebukadnezaar keessatti bakka bu'ame beekamu, hubannoon sun warra hubataniif akka isaan abdiin hin qabne adda baasa; yoo ta'e malee, isaan dhuunfaatti muuxannoo qalbii guutuu jijjiirranjaa, kan kadhannaa Daani'el boqonnaa sagal keessatti bakka bu'ame sana raawwachuu danda'an.

Muuxannoo cutaa kudhan keessatti Daani'eliin bakka buufame, seenaa raajii ta'e kan taateewwan yeroo dhumaa isa cutaa kudha tokko keessatti argamu irraa addaan baasuun, akka barataa raajiitti kufuu dha. Daani'el cutaa kudha tokko, lakkoofsoota kudha tokkoo fi kudha lamaan keessatti, waraanni daangaa, loltuu Raafiyaa fi mo'icha mootii kibbaa, waraana bakka bu'oota sadii keessaa isa lammaffaa, isa Dubbii raajii Waaqayyoo keessatti mallatteeffame bakka bu'a. Furtuun mul'ata dhugaa kana mul'isu, Afaangageessaa Dinqisiisaan fayyadama inni mootii kaabaa lolaa'ee darbuudhaan, hamma da'annoo (morma) ga'utti, lakkoofsa kudhan keessatti godhe dha. Inni lakkoofsoota biroo lama, warra lolaa'uu fi darbuu kana ilaallatan kenne; akkasumas gochuudhaan, inni seenaa raajii ta'e kan taateewwanii fi muuxannoo hubannoon taateewwan sanaa fiduu qabu walitti fida.

Garuu ilmaan isaa ni kaka'u; humnaawwan gurguddaa hedduu walitti ni qabu; tokkoonis dhugumaan ni dhufa, ni lolleeffata, ni darba; ergasii ni deebi'a, hamma da'oo isaa geessutti ni

kaka'a. Mootiin kibbaas dheekkamsaan ni socho'a; ba'ee isa wajjin, jechuunis mootii kaabaa wajjin ni lolaa; innis tuuta guddaa ni qopheessa; garuu tuuti sun harka isaatti ni kennama. Innis tuuta sana yeroo balleessu, garaan isaa ni olkaafama; kumaatama hedduus ni kuffisa; garuu kanaan jabaatee hin dhaabatu. Daani'el 11:10–12.

Bara 2014, Puutiin waraana Yukireen keessatti jalqabe; dhugaa kana akka inni kutaa kudha tokkoo lakkoofsa kudha tokko keessatti bakka bu'ameetti hubachuuf immoo, barataan raajii duraan dursa lakkoofsi kudhan seenaa kutaa lammaffaa lakkoofsa afurtamaa Daani'el boqonnaa kudha tokkoo ibsu akka bakka bu'u arguuf danda'uu qaba. Yommuu isaan kana hubatan, yeroo Gamtaan Sooviyeetii bara 1989 keessatti haxaa'amee bade, mootichi kaabaa hamma da'oo isaa qofaatti (“morma”) ol ba'e akka ta'e, wanti lakkoofsi kudhan lakkoofsa afurtamaatti dabalni ni argu. Garuu barataan raajii wanti kun maal akka agarsiisu hin beeku ture, hamma Isaayyaas boqonnaa saddeet lakkoofsa saddeet arguuttitti. Sana booda jecha tokkoon walqabatee lakkoofsota sadan isaanii akka walitti hidhaman adda baasuuf mootummaa raajiitiin aangoo qabaata; jechi sun Kitaaba Qulqulluu keessatti yeroo sadii qofa hojii irra oola.

Barataan raajii sanaa booda, akka jechi “guutee darbuu” jedhu yeroo sadii Macaafa Qulqulluu keessatti mul'atu sun irra-deebii kaayyoo qabu ta'eef ragaa lammaffaa barbaachisa. Dhugaa kanaaf ragaan lammaffaan hundeeffama, sababni isaas lakkoofsi sadiin isaanii (ragoonni), mootii kaabaa mootii kibbaa irratti weeraru akka agarsiisanidha. Waliin ta'uun, ragoonni sadan kun, kanneen akka seenaa fakkeenya isa tokko ta'an ragaa keessaa gosa lamaatiin mirkanaa'an, barataa raajii sanaa akka lakkoofsa sadii sana wal irra kaa'u, akka mala “sarara irratti sarara”tti, geessu. Hojii irra oolmaan sun qabiyyee lakkoofsota sanaa bal'isa; isaanis lola mootii kaabaa fi mootii kibbaa gidduutti ta'u ni agarsiisu.

Isaayyaas boqonnaa torbaa, lakkoofsota saddeetii fi sagalii, hiikkaa waan “masaraa” lakkoofsa kudhan keessatti maal akka bakka bu'u hiikuuf furtuu kennu; jechuunis jechi Ibrootaa “masaraa” jedhu, “masaraa” mootichi kibbaa boqonnaa kudha tokkoo lakkoofsa torba keessatti seene sanaa dha. “Masaraan” akkasumas Daani'el boqonnaa kudha tokkoo lakkoofsa soddonii tokko keessatti hima “iddoo qulqulluu humnaa” jedhu keessatti “humna” jedhamee hiikama. Kanaafuu, lakkoofsotni lamaan (torbaa fi soddonii tokko), “masaraan” mootummaa tokkoo yookaan mootii tokkoo teessoo mootummaa akka ta'e ragoota lamaan ta'u. Dhugaan sun ragoota lamaan irratti (lamaanuu boqonnaa kudha tokko keessatti) erga hundeeffamee booda, wanti Isaayyaas kutaa isaa iccitii qabeessa ta'e keessatti boqonnaa torbaa, lakkoofsota saddeetii fi sagalii keessatti adda baasu, yeroo inni ragoota keessaa lamaanatiin masaraan teessoo mootummaa tokkoo, yookaan mootii mootummaa sanaa akka ta'e hundeesu, bara 1989 dura Gamtaan Sooviyeetii, inni teessoon mootummaa isaa Raashiyaa ta'e, magaalaan guddoon isaas Mooskoo ta'e, mataa isaa Miikaa'el Gorbachev akka ture ni hundeesa. Amalti mul'ataa kan Gorbachev adda isaati jechuun kun tasumaa tasaa miti.

Sararaa sararaattiin, xumuri hojiirra oolmaa kanaa yeroo inni, “Yoo hin amanne, dhugumaan jabaatanii hin dhaabattan” jedhu, barbaachisummaa isaa jabeessee ibsa. Yesuus, “Yaa gowwoota, waan raajonni dubbatan hundumaa amanuuf warri garaan isaanii suuta jedhu” jedhe. [Luq. 24:25 ilaali] Izraan, “Ganama bariidhaan ka'anii gara lafa onaa Teqoo'aatti ba'an; yeroo isaan ba'anis

Yehooshaaphaax dhaabatee, ‘Yaa Yihudaa fi isin jiraattota Yerusaaalem, na dhaga’aa; Waaqayyo Gooftaa keessan amanaa, akka jabaattanii dhaabbattan; raajota isaa amanaa, akka badhaadhattan’ jedhe” jechuun barreesse. [2 Seenaa 20:20 ilaali] Kitaaba Mul’ataa keessatti ajajni dhaga’uu yeroo torba kennameera. “Namni gurra qabu, Wanti Hafuurichi waldoota kiristaanaatiin jedhu haa dhaga’u.”

Hundeeffamuun, durboota ogeeyyii gidduu ta’uudha; gowwoonni immoo waan raajonni dubbatan amanuuf garaan isaanii suuta jedha. Ogeeyyiin waan Waaqayyo karaa raajota Isaa dubbate ni amanu; isaanis waan Hafuuri waldoota kiristaanaatti jedhu waan dhaga’aniif hundeeffamanii ni badhaadhu. Addaan baafamuun Raashiyaa fi waraana isheen bara 2014 keessa Yukireen irratti jalqabde, yeroo Kiristoos dhugaa sanauma hiiku sanatti, warra raajii barattoota ogeeyyii ta’an hundeesu dha.

Dhugaan sun seenaa keessatti bara 2014tti dhufe; kunis bara 2001 booda waan ta’eef, yeroo chaappaa warra dhibba afurtamii afur kumaatiin kaa’ame keessa argama. Bara itti aanu, 2015tti, pirezidaantiin soossa hundumaa, inni bara dhuma irraa eegalee bara 1989tti pirezidaantii jahaffaa ta’e, warra globaaliistotaa kakaasuu jalqabe. Lakkoofsi kudhan seenaa bara 1989 adda baasa; garuu akkasumas Raashiyaa akka “dallaa jabaa” ta’etti hundeesa; lakkoofsota itti aanan lamaan keessattis, Raashiyaan waraana bakka-bu’ootaatiin lola lammaffaa jalqabuuf jirti, Putinis lolicha ni mo’a. Dhugaan lakkoofsota sanaa yeroo seenaa isaan bakka bu’an sun raawwatamu banama.

“Daani’eel qooda isaa keessatti fi bakka isaa irratti dhaabatee jira. Raajiiwwan Daani’eelii fi Yohannis hubatamuu qabu. Isaan wal hiiku. Isaan dhugaa namni hundinuu hubachuu qabu addunyaadhaaf kennu. Raajiiwwan kun addunyaa keessatti dhugaa baatuu qabu. Guutamuu isaanii guyyoota dhuma kana keessatti, isaan ofuma isaanii ibsu.” The Kress Collection, 105.

Raajiin keewwata kudha tokkoo fi kudha lamaan keessatti argamu, yeroo mallattoo namoota dhibba afurtamii afur kuma tokkoo keessatti seenaa keessatti raawwatamuun isaanii tiin hiikamu; garuu “sararaa irratti sararaa” akka ta’etti, dhugaan barbaachisaan biraan tokko keewwatoota kana waliin walqabatee jira. Barataan raajii, kutaa sadeen kan “guutamani dhangala’uu fi irra darbaanii darbu” walitti fiduuf, raajii waggoota jahaatamii shanii sanaas sarara raajii keessatti galchuu qaba. Raajiin waggaa jahaatamii shanii sun jalqaba raajiiwwan lama kan waggoota kuma lama dhibba shanii fi digdamaa ta’an ni mallatteessa; akkasumas isaan walii isaanii irraa waggaa afurtamii jaha adda ta’anii akka jalqaban ni ibsa. Jalqabatti waggoota jahaatamii shan sana adda baasuudhaanis, dhuma irratti Alfaa fi Oomeegaan waggoota jahaatamii shan akka dhalchan ni ibsa.

Waggoottan jahaatamii shantamii shantamaniisaanii, jalqabaa fi xumura isaanii lamaan keessatti, tokkoon tokkoon isaanii mallattoo kara-buufata sadii qabu. Inni jalqabaa 742 BC ture; sana booddee waggaa kudha sagaliin booda 723 BC; ergasii immoo waggaa afurtamii jahaan booda 677 BC. Kara-buufatni sadan sun dhuma irratti 1798, 1844, fi 1863n bakka bu’u. Yeroon waggaa afurtamii jahaa inni jalqabaatti (Alpha) jiru, miidhamaa mana qulqullummaa fi maccaa isaa agarsiisa; waggoonni afurtamii jahaa inni dhuma irratti (Omega) jiran immoo deebifamuu mana qulqullummaa fi maccaa isaa agarsiisu; yeroo Ergamaan Kakuu sanaa (inni Alpha fi Omega illee ta’e), mootummaa waggoota afurtamii jahaa 1798 irraa jalqabee hamma 1844tti Inni ijaare sana

keessatti, mana qulqullummaa sanatti tasa ni seena ture.

Waggaa afurtamii jahaa sagal kan bara 742 Dh.K.D. keessa yeroo Isaayaas raajicha ibsetti dura deeman, xumura isaanii irratti waggoota afurtamii jahaa bakka bu’u; achiis sirna chiaastikaatiin waggoota kudha sagal itti aanan. Waggaa kudha sagal 1844 irraa jalqabee hanga 1863tti jiran, kaayyoo Kiristoos warra dhibba afurtamii afurtamii kumaaf qabu kan fincilaan seenaa sana keessatti uumameen hin raawwatamin fakkeenyaan agarsiisu. Hojii barataa raajii tokko irraa barbaadamu, waa’ee lakkoofsota kudhan hamma kudha lamaatti Daani’eel boqonnaa kudha tokkoo keessatti dubbii dhugaa sirriitti qoodu, Ruusiyaan bara 2014tti Yukireen keessatti waraana akka jalqabdu qofa utuu hin ta’in (yoo ati amantu), waraanni sunis yeroo cufamuu warra dhibba afurtamii afurtamii kumaa keessatti akka jalqabamu hundeessa. Akkuma seenaa raajii lakkoofsota sanaa bakka buufameen barbaachisaa ta’e, seenaa dhugaan seenaa sanaa mataa isaa keessatti hiikamee mul’atu illee, seenaa waggoota kudha sagal 1844 irraa hanga 1863tti jiraniin bakka buufameera.

1844 jechuun ergamaa sadaffaaffaan dhufuu isaa kan agarsiisu yoo ta’u, Fulbaana 11, 2001 irratti dhufaatii ergamaa sadaffaaffaa illee fakkeenyaan agarsiisa. 1863 jechuun fincila ijaarsa Yerikoo irra deebi’amee ijaarameen mallatteeffame bakka bu’a. Mallattoon karaa 1863 akkasumas ajajamummaa dhibba afurtamii afur kuma isaanii kanneen seera Dilbataa yeroo dhiyoo dhufu irratti “dallaa Yerikoo gadi buusuuf” itti fayyadaman fakkeenyaan agarsiisa. Keeyyatoota nu ilaalaa jirru keessatti, keeyyatni kudha jaha seera Dilbataa Ameerikaa keessatti bakka bu’a. Keeyyatni kudha tokko bara 2014 irraa kaasee hanga injifannoo xumuraa Putinitti mallatteeffata. Keeyyattonni sun jalqaba waraana bakka-bu’aa lammaffaa, isa waraana bakka-bu’aa sadaffaatiin hordofamu, akkuma keeyyatoota kudha sadii irraa hanga kudha shaniitti bakka bu’etti, adda baasu.

Lakkoofsa lammaffaa lakkoofsoota kudha tokkoo fi kudha lamaan waliin fiduudhaan, waraanni Yukireen kan bara 2014tti jalqabe adda baafanna; kana booddees duulli filannoo Pirezidaantii Ameerikaa kan bara 2015tti adeemsifame, akkasumas filannoon pirezidaantii sooreessa hunda caalaa ta’e kan bara 2016tti hordofe. Lakkoofsi kudha lama immoo haaloo bahuu pirezidaantii dhumaa seera Dilbataa dura jiruu, waraana bakka-buutotaa isa sadaffaatti, hordofama. Waraanni bakka-buutotaa inni lammaffaan, kan lolaa daangaa jedhamu, filannoo pirezidaantii ja’affaa fi sooreessa hunda caalaa ta’e dura xiqqoo jalqabe.

Seenaa bara 1844 irraa kaasee hamma 1863tti, uleewwan lamaan Hisqi’eel walitti makamuu qabu turan. Walitti makamni isaanii walmakaa Waaqummaa fi namummaa bakka bu’a; kunis hojii kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afur chaappessuuti. Bara 1844tti ergamaan sadaffaan dhufe; ifa mana qulqullummaa samii, seera Waaqayyoo, Sanbataa, fi ergaa ergamaa sadaffaa wajjin walqabate banse. Bara 1849tti Gooftaan harka Isaa yeroo lammaffaaf diriirse; bushaayeen bittinnaa’ina guddaa keessatti faca’e walitti qabuu dhaaf. Bara 1850tti immoo, akka isaan ergaa inni saba Isaa lallabsiisuuf isaan geggeessaa ture suuraadhaan ibsanitti, chaartii lammaffaa Habquuq qopheessuuf saba Isaa geggeesse; akkuma isaan “dallaa Yerikoo gad buusu”tti geggeessaa turetti. Chaartiin sun “yeroo torba” of keessaa qaba ture; akkuma “chaartiin mooffaan” qabu.

Bara 1856tti Inni ifa inni ummata Isaa “Lola Yerikoo” dura duraatti cufuuf jedhu bane. Ifni sun dabalata ifa jalqabaa kan Alfaa fi Omeegaan William Milleritti mul’ise ture. Inni ifa “yeroo torbaa” ture; akkuma lola durii Yerikoo keessatti irra deddeebi’amee bakka bu’ameetti. Ifni ummata Isaa cufuuf ture sunis, ergaa Laa’odiiqeyaa kan isaan dammaqsuu fi deebi’anii ammas muuxannoo Filadelfiyaa keessa akka ce’an godhu ture. Ifni dhumaa sun dabalata ifa jalqabaa ture; garuu ummanni Isaa ifa sana dagatan, kanaafis ofumaan gammoojjii Laa’odiiqeyaa keessatti jooruu filatan. 1844, 1849, 1850, 1856 fi 1863 mallattoo karaa shan bakka bu’u; isaanis seenaa Fulbaana 11, 2001 irraa kaasee hanga seera Dilbata dhufu dhihootti jiru keessatti bakka bu’aniiru.

Barreeffama itti aanu keessatti qorannaa kana itti fufna.

Yerikoo yeroo sana sababa ilmaan Israa’eliif cimsee cufamee ture; namni tokko illee keessaa hin baane, namni tokko illee keessa hin seenne. Waaqayyos Iyyaasuutiin, “Kunoo, ani Yerikoo, mootii ishii, fi gootota jajjaboo harka keetti kenneera. Isin immoo, jechuunis namoonni waraanaa hundinuu, magaalattii marsaa; guyyaa tokko tokkoonis al tokko naanna’aa. Akka kana guyyaa ja’a godhaa. Luboonni torban taaboticha duratti malakata torba gaanfa korbeessaa haa baatan; guyyaa torbaffaattis immoo magaalattii yeroo torba naanna’aa, luboonnis malakata haa afuufan. Yommuu isaan gaanfa korbeessaa sana dheeraa afuufan, yommuu isinis sagalee malakataa dhageessan, sabni hundinuu iyyata guddaa haa iyyaa; dallaan magaalattii hundeedhaan ni jiga; sabnis tokkoon tokkoon namaa kallattiidhuma isa dura jiru irraa ol haa ba’u” jedhe. Iyyaasuun ilmi Nuunis luboota waamee, “Taabota kakuu sana baadhaa; luboonni torbanis taabota Waaqayyoo duratti malakata torba gaanfa korbeessaa haa baatan” isaaniin jedhe. Sabaanis, “Dabraa, magaalattii marsaa; namni hidhatees taabota Waaqayyoo dura haa darbu” jedhe. Akkasumas, erga Iyyaasuun sabaatti dubbatee booddee, luboonni torban malakata torba gaanfa korbeessaa baatan sun Waaqayyoo dura darbanii malakata afuufan; taabotni kakuu Waaqayyos isaan duukaa bu’e. Namoonni hidhatanis luboota malakata afuufan sana dura deeman; warri boodaan eeganis taabota sana duukaa deeman; luboonnis utuma deemanii malakata afuufaa turan. Iyyaasuunis saba ajajee, “Guyyaa ani akka iyyitan isinitti himutti iyyuu hin iyyinaa, sagalee keessaniinis hin dhageessisinaa, dubbiiin tokko illee afaan keessan keessaa hin ba’in; yeroo sana immoo iyyitaa” jedheera.

Kanaaf Kakuu Gooftaa magaalaa sana marse, al tokko naanna’e; isaanis qubataatti galanii qubata keessatti bulan. Iyyaasuunis ganama bariidhaan ka’ee, luboonni Kanaaf Kakuu Gooftaa baatan. Luboota torbanis, gaanfa korbeessaa torba baatanii Kanaaf Kakuu Gooftaa dura deddeebi’aa adeemaa turan, gaanfa sanaanis afuufaa turan; namoonni hidhatanis isaanii dura adeemaa turan; warri duuba eegu garuu Kanaaf Kakuu Gooftaa duuba adeemaa turan, luboonnis adeemaa gaanfa afuufaa turan. Guyyaa lammaffaattis al tokko magaalaa sana maranii, gara qubataatti deebi’an; akkasumas guyyoota ja’a godhan. Guyyaa torbaffaatti immoo, barii boruutiin ganama ka’anii, akka duraan godhan sanaan, magaalaa sana si’a torba maran; guyyaa sana qofa magaalaa sana si’a torba maran. Yeroo si’a torbaffaatti, luboonni gaanfa afuufanitti, Iyyaasuun ummataa, “Iyyaa keessaa baafadhaa; Gooftaan magaalaa kana isiniif kenneeraatii” jedhe.

ଏବଂ ସହେ ନଗରୀ, ସତେ ନିଜେ ଓ ତାହାର ଭିତରେ ଯାହା କିଛି ଅଛି, ସବୁ ଯତ୍ନେ ବାଞ୍ଛୁକ ପାଇଁ ଶାପଗ୍ରହଣ ହବେ; କବେଳ ବଶେଷ୍ଟା ରାହାବ, ସତେ ଓ ତାହାର ସହିତ ଘରରେ ଥିବା ସମସ୍ତେ ବଞ୍ଚିବେ, କାରଣ ସତେ ଆମେ

ପଠାଇଥିବା ଦୂତମାନଙ୍କୁ ଲୁଚାଇଥିଲା । ଏବଂ ତୁମମାନେ, କୌଣସିପରି ଶାପଗ୍ରସ୍ତ ବସ୍ତୁଠାରୁ ନିଜମାନଙ୍କୁ ଦୂରରେ ରଖି; ନହଲେ ତୁମମାନେ ଯତେବେଳେ ସହେ ଶାପଗ୍ରସ୍ତ ବସ୍ତୁରୁ କିଛି ନବେ, ସତେବେଳେ ନିଜମାନଙ୍କୁ ଶାପଗ୍ରସ୍ତ କରିବ, ଏବଂ ଇସ୍ରାଏଲର ଶିବିରକୁ ଶାପଗ୍ରସ୍ତ କରି ତାହାକୁ ବିପଦରେ ପକାଇବ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ରୂପା, ସୁନା, ଓ ପିତଳ ଏବଂ ଲୋହାର ପାତ୍ରସମୂହ ଯହେବାଞ୍ଚକ ପାଇଁ ପବିତ୍ରୀକୃତ; ସଗୂଡ଼ିକ ଯହେବାଞ୍ଚକ ଭଣ୍ଡାରକୁ ଯିବ । ତଣ୍ଡୁ ଯାଜକମାନେ ତୁରୀ ଫୁଟକିଲେ ବଳେ ଲୋକମାନେ ଜୟଧ୍ୱନି କଲେ; ଏବଂ ଏମିତି ହଲେ, ଯତେବେଳେ ଲୋକମାନେ ତୁରୀର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ, ଏବଂ ଲୋକମାନେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ମହା ଜୟଧ୍ୱନି କଲେ, ସତେବେଳେ ପୁରୀର ସମତଳଭାଗେ ଭୂମିକୁ ପଡ଼ିଗଲା; ତାହାପରେ ଲୋକମାନେ ପୂର୍ବଦିଗକୁ ନିଜ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣର ସିଧା ଉପରକୁ ନଗରୀରେ ପୂର୍ବଦିଗ କରି, ସହେ ନଗରୀକୁ ଅଧିକାର କଲେ ।

Isaan hunda warra magaalaa sana keessa turan hundumaa guutummaatti barbadeessan; dhiiraa fi dubartii, ijoollee fi maanguddoo, loonii fi hoolotaa fi harrootas, qara goraadeedhaan fixan. Iyyaasuun garuu namoota lamaan biyya sana basaasanitti, “Gara mana dubartittii sagaagaltuu sanaa seenaa; akka isheenitti kakatanii jirtanitti, dubartittii sanaa fi waan isheen qabdu hundumaa achii baasaa” jedhee ture. Dargaggoonni warri basaastotni sunis seenanii Raahaab, abbaa ishee, haadha ishee, obboloota ishee, fi waan isheen qabdu hundumaa baasan; firoota ishee hundumaas baasanitii buufata Israa’el ala kaa’an. Magaalattiis ibiddaadhaan guban, waan ishee keessa ture hundumaas; meetii fi warqee, mi’aawwan sibiila diimaa fi sibiila gurraacha irraa hojjetaman qofa immoo kuusaa mana Waaqayyoo keessa kaa’an. Iyyaasuunis Raahaab sagaagaltittii sana lubbuudhaan oolche, mana abbaa ishee fi waan isheen qabdu hundumaas; isheenis hamma har’aatti Israa’el keessa jiraatti; sababni isaa isheen ergamoota Iyyaasuun yeroo Yerikoo basaasuuf erge dhoksiteef. Iyyaasuun yeroo sanattis akkana jedhee isaan kakachiise: “Namni magaalaa kana Yerikoo deebisee ijaaruuf ka’u kam iyyuu fuula Waaqayyoo duratti abaaramaa haa ta’u; inni hundee ishee ilma isaa angafa irratti kaa’a, balbalawwan ishees ilma isaa quxisuu irratti dhaaba.” Kanaaf Waaqayyoo Iyyaasuun wajjin ture; maqaan isaas biyya sana hundumaa keessatti dhaga’ame. Iyyaasuun 6:1–27.